

Endometriosis

Orsak

Endometriosis är ett vanligt förekommande tillstånd och man uppskattar att cirka 10 - 15 % av personer i fertil ålder födda med livmoder har endometriosis. Ungefär hälften av de som har endometriosis har besvär. Endometriosis innebär att det finns livmoderslemhinna utanför livmodern. Den vanligaste förklaringen är att menstruationen passerar "baklänges" genom äggledarna och ut i bukhålan. Celler kan då överleva och växa till sig. I samband med menstruation blöder det även från dessa ställen, vilket förklarar den ökade menssmärtan. Så småningom uppstår inflammatoriska förändringar vilka kan leda till ärrbildningar och sammanväxningar. I vissa fall bildas det cystor, endometriom (chokladcystor på svenska) på äggstockarna. Dessa har en benägenhet att fixera sig mot närliggande organ, till exempel livmodern, bäckenväggarna och ibland mot tjocktarmen.

Vilka besvär kan man ha?

Svår mensvärk är det främsta symtomet. Smärtan är ofta huggande, skärande, krampande med utstrålning i rygg och ben, och kan även börja före blödningsstart. Förutom smärtor i samband med menstruation och ägglossning är det vanligt med djup samlagssmärta. Kroniska buk- och bäckensmärter kan också förekomma. En del kvinnor kan dessutom ha besvär ifrån tarmen och urinblåsan. Omväxlande diarré och förstoppning, uppblåsthet och illamående är mycket vanligt och varierar med menscykeln. Smärtor vid vattenkastning och tarmtömning kan förekomma. Endometriosisdiagnosen kan även innebära svårigheter att bli gravid.

Hur ställer man diagnos?

De typiska symtomen som är beskrivna ovan ger ofta en misstanke om endometriosis vilket räcker för att inleda behandling med någon form av könshormon. Hos gynekolog görs även en ultraljudsundersökning från slidan och då kan tex en cysta upptäckas. Om besvären fortsätter trots adekvat behandling eller om det finns en osäkerhet kring om det är endometriosis som orsakar besvären eller inte kan det bli nödvändigt att göra en titthålsoperation.

Behandling

Hormonell behandling syftar till att förhindra menstruation och gärna också ägglossning, och därmed minska smärtan. Den hormonella behandlingen kan bestå av någon form av p-piller (eller plåster/ring) eller hormonspiral.

Den hormonella behandlingen kombineras ofta med smärtlindring som tas då smärtan uppkommer, eller gärna lite innan. Paracetamol, och/eller i kombination med anti-inflammatoriska värktabletter (sk NSAID) är förstahandsval.

TENS (Transcutan elektrisk nervstimulering) kan lindra smärtan genom att blockera smärtnerverna samt stimulera kroppens eget system av smärtlindrande endorfiner. Fysisk träning är en viktig komponent i smärtbehandlingen då den frisätter endorfiner samt minskar de inflammatoriska processerna.

Kirurgiska ingrepp där man avlägsnar förändringar kan vara nödvändiga när besvären är stora samt när förändringarna medför svårigheter att bli gravid.

Uppföljning

Uppföljning efter behandling inom slutenvården sker i samverkan med öppenvården (Närhälsan). Vårdcentralsläkaren har ansvar för förskrivning av värkmedicinering och ev sjukskrivning. Det finns möjlighet till kontakt med fysioterapeut. Ofta behövs kontakt med en gynekolog i öppenvården för förskrivning av hormonella läkemedel.

Vill man få kontakt med andra som har endometrios så finns en patientförening; Endometriosföreningen, där man har som målsättning att stödja och sprida kunskap.
www.endometriosforeningen.com

Sahlgrenska Universitetssjukhuset Kvinnosjukvård
POSTADRESS 413 45 Göteborg
TELEFON växel 031-342 10 00
www.sahlgrenska.se

Om du har

- kraftig blödning
- svår buksmärta och receptfria läkemedel inte hjälper
- sjukdomskänsla, feber över 38°

Ringer du i **första hand** 1177 Vårdguiden, tfn.1177. Vid behov av **akut** sjukvård kontakta eller sök på den gynekologiska akutmottagningen, Sahlgrenska Universitetssjukhus, Blå stråket 6, telefon: 031 – 342 76 50

Ring verksamhet gynekologi och reproduktionsmedicin för frågor om recept, sjukintyg och rådgivning:
031-343 47 37, måndag-fredag kl. 09.00–11.00

Kontaktbarnmorska för endometrios: 0724-519803 Telefontid: Tisd 8-15

Önskar du kontakt med kurator är du välkommen att ringa: 031-3421379

Scanna QR-koden och se information om kontaktbarnmorska Endometrios

2026-06-03